

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.04.066>

JEL classification: Q12, O31, O32

UDC: 338.43:330.341.1

Микола ІЛЬЧУК

доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН України,
завідувач кафедри підприємництва та біржової діяльності,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна
ORCID ID: 0000-0001-5129-6110
E-mail: ilchuk.m.m@nubip.edu.ua

Іван СВИНОУС

доктор економічних наук, професор,
кафедра обліку і оподаткування,
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна
ORCID ID: 0000-0002-0346-1596
E-mail: isvinous@ukr.net

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Орієнтація сільськогосподарських підприємств на інноваційний тип розвитку за сучасних умов господарювання є головною передумовою ефективної діяльності аграрного сектора економіки. Тільки на основі оптимального використання ресурсного потенціалу, оновлення техніки та технологій, розширення ринків збуту виникає можливість забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських товаровиробників різних форм господарювання.

Мета. Мета досліджень полягала у розробці інструментів управління інноваційною діяльністю аграрного сектора шляхом використання системно-адаптивного підходу.

Метод (методологія). У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні наукові методи: теоретичного узагальнення, діалектичний, індукції та дедукції, аналізу, синтезу, групування, абстрагування, статистичні методи, порівняльного аналізу.

Результати. Інноваційний варіант розвитку функціонування сільськогосподарських підприємств у разі передбачає вихід якісно новий технологічний рівень виробництва. В результаті запропонована модель інноваційної інфраструктури може стати ефективним механізмом впроваджувальної діяльності, що об'єднує в єдину систему інтелектуальні ресурси наукової, освітньої та впроваджувальної сфер усіх рівнів, спрямованих на доведення наукових розробок до конкретних споживачів та надання допомоги у трансферті інновацій та їх комерції.

Ключові слова: організація; інновація; інноваційна діяльність; сільськогосподарське підприємство; конкурентоспроможність.

Вступ

Орієнтація сільськогосподарських підприємств на інноваційний тип розвитку за сучасних умов господарювання є головною

передумовою ефективної діяльності аграрного сектора економіки. Тільки на основі оптимального використання ресурсного потенціалу, оновлення техніки та технологій, розширення ринків збуту виникає можливість

© Микола Ільчук, Іван Свиноус, 2023

Отримано: 11.11.2023 р.

Рекомендовано до друку: 01.12.2023 р.

Опубліковано: 06.12.2023 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Ільчук М., Свиноус І. Організаційні засади здійснення інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Економічний аналіз*. 2023. Том 33. № 4. С. 66-73. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.04.066>

забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських товаровиробників різних форм господарювання.

Розвиток аграрного підприємства неможливий без запровадження стратегічних напрямів інноваційної діяльності. Інноваційні впровадження в аграрне виробництво умовах ринкових відносин, є визначальним фактором ефективного розвитку та нарощування обсягів продукції, зумовлюючи якісні зміни технологій виробництва у його структурі з обов'язковою переоцінкою системи мотивації. Інноваційна стратегія розвитку включає використання наукових досягнень у сфері організації, управління, техніки та технології, а також комплексний підхід до інноваційної діяльності.

Вагомий внесок у дослідження проблеми інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств було зроблено такими вітчизняними і зарубіжними науковцями, як: Л. Антонюк, С. Белл, Л. Прусак, П. Ромер, П. Снеллман, Т. Стенбек, І. Тараненко, Х. Такеучі, Л. Хітт, Д. Форей, О. Яценко та інші.

Незважаючи на численні наукові праці як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, потребують подальшого наукового опрацювання питання інноваційних трансформацій, які відбуваються в корпоративному секторі аграрної економіки.

Мета статті

Мета досліджень полягала у розробці інструментів управління інноваційною діяльністю аграрного сектора шляхом використання системно-адаптивного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження

Кожна новація вимагає певного підходу до її впровадження, оскільки умови, можливості та особливості сільськогосподарських підприємств можуть суттєво відрізнятися. На нашу думку, використання системно-адаптивного підходу до розробки та освоєння нововведень дозволить скоротити термін появи або вдосконалення нового технологічного продукту та, тим самим, максимально врахувати потреби сільськогосподарських товаровиробників, які беруть участь в інноваційному процесі. У широкому значенні системно-адаптивний підхід передбачає гнучке та оперативне

реагування на дифузію інновацій в умовах невизначеності, мінливості та агресивності зовнішнього середовища суб'єктів господарювання. При цьому пріоритети інноваційної діяльності повинні обґрунтовуватись з урахуванням особливостей окремо взятого суб'єкта господарювання [1].

Через досить великий масштаб посівних площ, досі максимізація врожаю на одиницю площі була пріоритетом. Порівняно із західноєвропейськими аграрними країнами, Україна використовує менше високоякісних добрив та пестицидів, що призводить до нижчої середньої врожайності.

В аграрному секторі країни домінують особливо висококонцентровані, вертикально інтегровані суб'єкти господарювання в сфері аграрного бізнесу площами сільськогосподарських угідь до 100000 га. Для порівняння, площа землекористування західноєвропейські фермерських господарств займають близько 70 га. Одним із наслідків розміру господарств корпоративного сектору аграрної економіки є те, що вони менш успішно впроваджують ефективні системи матеріального заохочення та належного управління. Це збільшує ризик корупції. Досі майже не застосовувалися цифрові технології підвищення ефективності виробництва, зокрема, для оптимального внесення добрив і пестицидів.

Першочерговою метою в повоєнному періоду відновлення економіки має бути забезпечення експорту – не лише на користь української економіки, а й враховуючи його важливість для гарантованого постачання продовольства на світовий ринок.

Важливою умовою для цього є ремонт пошкоджених та будівництво нових зерносховищ. Для створення альтернатив морському експорту потрібні безпечні залізничні маршрути з відповідною вантажоємністю. Нині найбільш сприятливим варіантом є залізничні перевезення до портів Румунії на Чорному морі. Залізничні перевезення до країн Західної Європи не лише вимагатимуть набагато більше часу – на Заході не вистачає необхідних портових потужностей для подальшого транспортування зерна морем. Залізничні перевезення досі ускладнені через різну ширину колії у різних

країнах. Другою частиною стратегії відновлення має бути створення резервного парку сільськогосподарської техніки, зокрема тракторів, комбайнів та швидка заміна знищеної техніки. Так, за експертними даними було знищено 58 тисяч одиниць на суму 2,7 млрд дол. США. Для цього сільськогосподарським підприємствам необхідно залучити фінансові ресурси із зовнішніх джерел, в тому числі і під гарантій країн ЄС.

Вважаємо, що у стратегію відновлення аграрної економіки необхідно включити перегляд набору сільськогосподарських культур, які будуть вирощувати суб'єкти господарювання із фокусом підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності. Так, природно-кліматичні умови та ґрунти України найбільш сприятливі будуть для вирощування сої (суворі зими, сухе спекотне літо). Для підвищення ефективності господарств корпоративного сектору аграрної економіки необхідно було б корисно збільшити глибину переробки, зокрема, переробляти зерно в муку чи використовувати зерно як корм у тваринництві. Успішним прикладом є переробка насіння соняшнику на олії, при цьому процес модернізації підприємств олійно-жирової промисловості становив до 7 років. Як свідчить досвід господарювання суб'єктів підприємницької діяльності в сфері аграрного бізнесу, що потенціал переходу на більш високий ступінь ланцюга доданої вартості в найближчому майбутньому обмежений, оскільки встановлення виробничих потужностей та необхідної інфраструктури потребує часу. Так, у разі експорту борошна замість зерна ймовірність впровадження переробки зерна на борошно у наступні п'ять років оцінюється у 20%. І взагалі було б корисно підготуватись до збільшення інвестицій в іригацію.

Незважаючи на те, що іноземні інвестори добре знають конкурентні переваги сільськогосподарськими угіддями, Україна відома ще й якістю та інноваціями в аграрному секторі. Вітчизняні агротехнічні компанії розробляють сучасні рішення, спрямовані на удосконалення традиційних методів ведення сільського господарства та запроваджують органічне виробництво.

Вже нині у сільському господарстві існують нові прийоми роботи, в яких задіяні цифрові та технологічні інновації, що підвищують його ефективність. Використання безпілотників у землеробстві та загалом у сільському господарстві – один із найперспективніших напрямів застосування цієї технології. Безпілотні літаючі апарати (БЛА) можуть бути ефективно використані для планування та контролю етапів сільськогосподарського виробництва, а також для хімічної обробки посівів та інших рослин. У цьому основним критерієм запровадження БЛА є економічна доцільність. БЛА дозволяють отримувати актуальну та ефективну інформацію тоді, коли вона вам потрібна, крім того, накопичена за тривалий період інформація дозволяє аналізувати процеси в динаміці. Апарати оснащуються спеціальними датчиками, які точно виявляють заражені зони посівів, точно наносять добрива та поливають рослини. За 3 години безпілотник може засіяти 10 км² землі. Ще один спосіб застосування безпілотників – це спостереження, контроль за роботою працівників, сільськогосподарської техніки, охорона угідь. А встановлення на безпілотники тепловізорів забезпечує охорону вночі.

GPS-контроль дозволяє здійснити багато того, що ще недавно здавалося неймовірним. Використовуючи цю систему, можна контролювати багато параметрів, серед яких:

- місцезнаходження та маршрути пересування всієї техніки;
- витрати палива в русі, витрати палива під час стоянок, витрати палива під час виконання робіт на полях, витрати палива на 1 гектар обробленої площі тощо;
- час в'їзду та виїзду з поля, час простоїв та виконання польових робіт;
- площу оброблених ділянок полів.
- Крім того, система дозволяє:
- наносити карти полів або імпортувати їх з інших картографічних програм;
- вести облік історії обробки полів, чергування сільськогосподарських культур;
- автоматично ідентифікувати навісне обладнання та визначати вид виконуваних робіт;
- автоматично ідентифікувати водіїв для обліку часу роботи;

- задавати розцінки робіт для попереднього розрахунку вартості виконаних робіт;
- порівнювати заплановані польові роботи із фактично виконаними.
- Так, вітчизняні агрокомпанії запровадили в свої виробничо-господарську діяльність наступні ІТ продукти, зокрема:
- METEOTREK – продукт для моніторингу погодних умов, планування технологічних операцій в агровиробництві та моделювання ризиків виникнення захворювань рослин;
- PROFEED – комплексна система контролю та управління процесом годування тварин на м'ясо-молочних фермах. Вона допомагає оптимізувати бізнес-процеси та раціонально використовувати корм;
- FAMEWS – додаток із системою контролю та раннього попередження зараження кукурудзяною листовою совкою.

Швидкість впровадження нових технологій, як правило, обернено пропорційна масштабу компанії – через складнощі в управлінні, звичайні для великих господарств. При цьому необхідно наголосити, що структура сучасних агрохолдингів є багаторівнева і забюрократизована.

Ще одна проблема – соціальна. Зростання технологічності виробництва автоматично виливається у скорочення потреби у співробітниках. За розрахунками компанії McKinsey, до 2030 року поточна кількість робочої сили може бути скорочена на 15% через автоматизацію і, як наслідок, підвищення продуктивності праці. Зворотний бік – зростання заробітних плат для найманих працівників.

Однак ключовий і найголовніший фактор, який гальмує інновації у сільському господарстві, – людський.

Проблема у відсутності компетентних співробітників, здатних керувати надскладною технікою та системами сільськогосподарських агрегатів, а також небажання нести за неї відповідальність.

На думку науковців ще однією із причин повільного переходу галузі до інноваційності – відстрочений економічний ефект упровадження високих технологій, особливо у рослинництві [2]. Незважаючи на те, що на нині деякі компанії недокапіталізовані в

частині сучасної техніки, мало хто готовий вкладати великі кошти в оновлення, розуміючи, що ефект буде отриманий через певний період час.

Проте запровадження технологій – безальтернативний варіант розвитку аграрного бізнесу. На нашу думку, будь-які інноваційні напрацювання у компанії спочатку відпрацьовуються на пілотних проектах – таким чином тестується їхня ефективність.

Війна вдарила по слабких місцях аграрного сектору в Україні та світі. Суттєво зросли ціни на добрива та паливо, зменшились площі сільгоспугідь, падіння експорту з України призвело до дефіциту зернових та соняшникової олії у світовому ринку продовольства, а для українських виробників – до зменшення виручки.

Криза з подібними наслідками виникає у світовій історії не вперше. Але з метою фінансового виживання необхідно продовжувати розробку інноваційних підходів та технологій.

Інновації в аграрному секторі включають широкий спектр технологій, починаючи з хімічного складу засобів захисту рослин, функціоналу сільгосптехніки, гібридів культур і тварин і закінчуючи підходами до оптимізації використання засобів виробництва, обробки та добрив. Вони розвивають економічну сталість та стійкість до криз сільського господарства. За часів глобалізації та міжнародного партнерства інвестиції в інновації та розробки можна здійснювати і під час війни. Наприклад, більшість розрахунків та дизайну реально виконувати дистанційно. Для досліджень, які потребують інфраструктури, можна частково використати базу країн-партнерів тощо.

Навіть раніше інновації потребували кооперації зі світовою спільнотою. До війни, під час і після нашої країни не повинна покладатися лише на власні сили. У кооперації з іншими країнами, організаціями (приватними та іншими) та вченими буде досягнуто якіснішого результату в більш короткі терміни.

Це відбудеться за рахунок того, що перший крок у будь-якій розробці буде здійснюватись на існуючій базі міжнародних знань та досвіду. Саме тому важливими завданнями для нашої держави, організацій та громадян, які можуть бути залучені до інноваційних розробок, є

створення міцних партнерських зв'язків із приватними компаніями, науково-дослідними інститутами та організаціями, що займаються інноваціями, а також забезпечення простих, взаємовигідних та безпечних умов кооперації.

Нині інновації та розробки виникають дуже швидко. Кооперація, активні комунікації з колегами з усього світу, за якими обов'язково надходить додаткове фінансування, є ефективним способом підтягнутися до рівня більш розвинених країн.

Україна, а тим більше її аграрний сектор, глибоко інтегровані у світову економіку та її процеси. Тому наслідки згортання та, навпаки, зростання інвестицій в агроінновації в Україні повноцінно позначаються на світових ринках.

Зростання трендів виробництва зернових та олійних в останні довоєнні роки свідчить про інтенсифікацію виробництва, в тому числі завдяки новим технологіям. У періоди війни та післявоєнного відновлення потреба в агроінноваціях особливо гостра, оскільки необхідно застосовувати нові підходи, щоб зберегти за несприятливих умов або швидко відновити втрачені потужності.

Відповідно, згортання інвестицій в агроінновації призведе до того, що в період післявоєнного відновлення темпи відродження українського аграрного сектора будуть досить повільними. А в період війни це призведе до ще більших втрат існуючого виробничого потенціалу.

Безперечно, це позначиться на світових аграрних ринках. Інновації в аграрному секторі зазвичай мають на меті підвищення продуктивності, зменшення виробничих витрат, збереження навколишнього середовища (з недавніх пір) та покращення якості продукції. Тому їхнє згортання у країні-лідери з виробництва основних видів аграрної продукції позначиться відповідним зменшенням світової пропозиції, а відтак і підвищенням світових цін. Постраждають насамперед імпортозалежні країни та країни з високою часткою населення, яке живе за межею бідності.

Наразі блокада портів Чорного та Азовського морів знизила експортну спроможність України з приблизно 6 млн т до 600 тис т - максимум 1,5 млн т щомісяця. Таке скорочення відображається на доходах

сільськогосподарських підприємств, які виробляють експортну продукцію, та надходження валюти до країни.

Якщо у березні-травні 2021 р. експорт зернових, жирів та олії становив \$2,7 млрд, то із втратою експортного потенціалу за ці ж три місяці 2022 р. Україна недоотримала близько 2 млрд дол. США.

Нині виробництві сільськогосподарські товаровиробники зустрічаються з багатьма небезпеками. Особливо болючі для агросектору заміновані поля, пошкодження інфраструктури для зберігання та транспортування сільгосппродукції, можливе розширення площ бойових дій, що унеможливить польові роботи, загрозу життю та здоров'ю фермерів та інших працівників агросектору, відтік капіталу за кордон, вихід іноземних компаній та їх представництв з України. , зменшення інвестицій у агросектор загалом, відтік кваліфікованого персоналу та її неповернення з-за кордону, зменшення виручки аграріїв рівня вимушеного згортання виробництва.

Проведені дослідження дозволили внести низку пропозицій щодо розроблення та реалізації системно-адаптивної моделі регіональної інноваційної інфраструктури, які можуть підвищити ефективність техніко-технологічного, наукового, інформаційного, консультаційного, організаційно-економічного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників.

Запропонована модель, на нашу думку, повинна складатися з кількох елементів (ресурсних блоків), що несуть певне функціональне призначення. Всі ресурсні блоки запропонованої інноваційної моделі повинні взаємодіяти між собою за допомогою інтеграції в єдину систему, утворюючи тим самим синергетичний ефект, кінцевою метою якого є комерціалізація інновацій суб'єктами господарювання. До них слід віднести: кадрове та навчально-наукове забезпечення; виробничо-технологічне забезпечення; постачання та збут; інформаційно-консультаційне забезпечення; фінансове забезпечення [3].

Науково-дослідні установи покликані доводити до служби з координації науково-дослідних робіт як вітчизняні, а й зарубіжні

передові технології в аграрній сфері економіки та апробувати в вітчизняних умовах. При цьому кадрове та наукове забезпечення інноваційної інфраструктури має формуватися на засадах взаємодії аграрних вузів, середніх спеціальних навчальних закладів, науково-дослідних інститутів, науково-освітніх центрів для підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних виконувати різноманітні завдання на всіх рівнях інноваційної моделі [4]. Важливими елементами системи інноваційного забезпечення сільського господарства мають стати створені та створювані малі інноваційні підприємства, агротехнопарки, кластерні утворення, бізнес-інкубатори, технологічні платформи, навчально-дослідні та дослідно-виробничі «демонстраційні підприємства», що відіграє роль майданчиків з відпрацювання та передачі у виробничу кращих технологій та нововведень [5].

Інформаційно-консультаційне забезпечення покликане займатися збором, обробкою та розповсюдженням різноманітної інформації про сільське господарство та суміжні з нею області. Інформація має бути відкритою, оперативною та регулярно оновлюваною. Для цього на кожному рівні інноваційної моделі (у кожному ресурсному блоці) необхідне формування власного банку інформації, яка перебуває у впорядкованому структурованому вигляді, з урахуванням запитів суб'єктів господарювання. При цьому відомості, що заносяться до банку, повинні мати адресний характер (комплексне використання факторів виробництва, природно-кліматична зональність регіону, спеціалізація та концентрація виробництва, міжгосподарська кооперація та агропромислова інтеграція, інвестиційна привабливість, значення інноваційного потенціалу). Рух інформації у межах інноваційної моделі має відбуватися за принципом зворотний зв'язок. Сформований банк даних має бути доступним для всіх суб'єктів господарювання, що сприятиме активізації впроваджувальної діяльності на сільськогосподарських підприємствах, а сам аграрний сектор економіки буде орієнтований на інноваційний розвиток, внаслідок чого підвищиться його конкурентоспроможність та ефективність [6].

Фінансове забезпечення інноваційних перетворень можливе за рахунок таких джерел: бюджетне фінансування (пільгове фінансування, державні позички, державний лізинг); кредитування (пільгові кредити, комерційний лізинг); оподаткування (податковий кредит, податкові знижки, податкові визволення); зовнішньоекономічна діяльність (мита на імпорт техніки) [7].

Маркетинговий центр повинен відстежувати можливі бажання та переваги потенційних споживачів на ринку інновацій з метою просування розривних проривних революційних технологій, продуктів, послуг, а також фокусуватися на розумінні поведінки конкурентів у тому чи іншому ринковому сегменті. У свою чергу, постачання ресурсних блоків регіональної інноваційної інфраструктури необхідними матеріалами та комплектуючими, обробкою та зберіганням вантажів можна організувати через мережу територіальних баз постачання, керуючою ланкою в якій має стати логістичний центр. Добре розвинений логістичний центр за своєю суттю стане майданчиком для експедиторських і транспортних компаній, дозволить скоротити ланцюги поставок, підвищити їхню маневреність і, як наслідок, оптимізувати товарні потоки. Фактично, логістичний центр у запропонованій моделі регіональної інноваційної інфраструктури покликаний вирішити проблему доставки вантажів від постачальника до споживача у найкоротші терміни та з найменшими фінансовими витратами [8]. Результати проведених науково-дослідних робіт з розробленими інноваційними технологіями повинні направлятися до спеціалізованого координаційного відділу, який після відповідного експертного аналізу доводить до сільськогосподарських товаровиробників актуальну інформацію про появу нового чи вдосконаленого технологічного продукту та забезпечує тим самим трансферт цього продукту у виробничу сферу.

Проте варто зауважити, що результативність інноваційного процесу залежить також від готовності самих сільськогосподарських товаровиробників запроваджувати та використовувати інновації. У зв'язку з цим нами запропоновано спіральну

модель управління інноваційним процесом, відмінною особливістю якої є те, що процес дифузії інновацій у сільському господарстві відбувається поступово і залежить від типу

сільськогосподарських підприємств за рівнем залучення їх до інноваційного процесу (табл. 1).

Таблиця 1. Типи сільськогосподарських підприємств за рівнем залучення їх в інноваційний процес

Тип	Характеристика
Активно-орієнтовані інноватори	займаються інноваційною діяльністю; використовують найефективніші технології виробництва; відбувається повний інноваційний процес від дослідження до впровадження та комерціалізації інновацій
Пасивно-орієнтовані інноватори	займаються інноваційною діяльністю; освоюють нововведення після первинної апробації на сільськогосподарських підприємствах першого типу та є їх «послідовниками»; відбувається не повний інноваційний процес, а лише комерціалізація інновацій
Потенційно-орієнтовані інноватори	не займаються інноваційною діяльністю; використовують найпоширеніші технології; за наявності певних ресурсів підприємство готове до впровадження та комерціалізації інновацій
Консервативно-орієнтовані підприємства	не займаються інноваційною діяльністю; використовують менш ефективні технології; за наявності певних ресурсів підприємство не готове до впровадження та комерціалізації інновацій

Джерело: власна розробка автора.

Такий поділ сільськогосподарських товаровиробників, з одного боку, характеризує підприємства за рівнем технологічного забезпечення виробництва, а з іншого – формує індикатори для управління інноваційною діяльністю сільського господарства та дозволяє: оцінити рівень інноваційної активності підприємств; проаналізувати економічну ефективність виробництва на підприємствах із різними рівнями інноваційної активності; запропонувати подальший напрямок їхнього інноваційного розвитку.

Висновки

Очевидно, що подальший розвиток сільськогосподарського виробництва бачиться у двох основних варіантах – інерційному, з подальшим розвитком найбільш ефективних галузей і, як наслідок, переходом до монокультурного виробництва, на основі використання широко поширених і найчастіше малоефективних технологій; або інноваційному, заснованому на використанні системно-адаптивного підходу до управління інноваційною діяльністю в аграрному секторі.

Інноваційний варіант розвитку у разі передбачає вихід якісно новий технологічний рівень виробництва. В результаті

запропонована модель інноваційної інфраструктури може стати ефективним механізмом впроваджувальної діяльності, що об'єднує в єдину систему інтелектуальні ресурси наукової, освітньої та впроваджувальної сфер усіх рівнів, спрямованих на доведення наукових розробок до конкретних споживачів та надання допомоги у трансферті інновацій та їх комерції.

Незважаючи на провідну роль аграрного сектору, Україна відстає від розвинених країн за рівнем продуктивності праці у сільському господарстві. Причини – деіндустріалізація аграрного виробництва, невисока врожайність сільгоспкультур, надмірна зайнятість та нераціональна організація виробництва. При цьому найбільший потенціал для впровадження технологій він бачить саме середніх фермерських господарств, які більш адаптивні і здатні на швидкі зміни.

Найімовірніше, саме вони будуть драйвером інновацій в українському сільському господарстві 2.0 – як через збільшення власної потужності, так і неминучу трансформацію надвеликих аграрних формувань, у тому числі під впливом впровадження ринку землі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стельмашук А. М. Проектування інноваційного аграрного технопарку як основи сталого розвитку сільського господарства. *Інноваційна економіка*. 2014. № 2. С. 215-225.
2. Руденко Г. Р. Особливості впровадження інновацій у діяльність сільськогосподарських підприємств. *Бізнес Інформ*. 2015. № 5. С. 128-132.
3. Водянка, Л. Д., Кутаренко Н. Я., Сеньовська Я. В. Суть та необхідність використання сучасних інноваційних технологій в сільському господарстві Чернівецької області. *Агросвіт*. 2018. № 5. С. 53-60.
4. Вініченко, І. І. Інноваційна діяльність аграрних підприємств: стан та пріоритети. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*. 2012. № 1. С. 44-48.
5. Полегенька М. А. Особливості інноваційної діяльності в агропромислових підприємствах України. *Агросвіт*. 2017. № 6. С. 49-54.
6. Дудар Т. Розвиток інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки України. *Вісник Економіки*. 2019. № 1. С. 60-69.
7. Лисенко, В. В. Проблеми та перспективи інноваційного розвитку сільського господарства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2015. № 10. С. 153-156.
8. Шпикуняк, О. Г., Мазур, Г. Ф. Інноваційна діяльність у механізмі стимулювання агропромислового виробництва. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2014. № 4. С. 73-77.

REFERENCES

1. Stelmashchuk, A. M. (2014). Designing an innovative agrarian technopark as the basis of sustainable development of agriculture. *Innovative economy*, 2, 215-225. [in Ukrainian].
2. Rudenko G. R. (2015). Peculiarities of introducing innovations into the activity of agricultural enterprises. *Business Inform*, 5, 128-132. [in Ukrainian].
3. Vodyanka, L. D., Kutarenko N. Ya., and Senivska Ya. V. (2018). The essence and necessity of using modern innovative technologies in agriculture of the Chernivtsi region. *Agroworld*, 5, 53-60. [in Ukrainian].
4. Vinichenko, I. I. (2012). Innovative activity of agrarian enterprises: status and priorities. *Bulletin of the International Nobel Economic Forum*, 1, 44-48. [in Ukrainian].
5. Polegenka, M. A. (2017). Peculiarities of innovative activity in agro-industrial enterprises of Ukraine. *Agroworld*, 6, 49-54. [in Ukrainian].
6. Dudar, T. (2019). Development of innovative activity in the agrarian sector of the economy of Ukraine. *Bulletin of the Economy*, 1, 60-69. [in Ukrainian].
7. Lysenko, V. V. (2015). Problems and prospects of innovative development of agriculture. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Economics and management*, 10, 153-156. [in Ukrainian].
8. Shpykulyak, O. G., and Mazur, G. F. (2014). Innovative activity in the mechanism of stimulation of agro-industrial production. *Collection of scientific works of Tavriya State Agro-Technological University (Economic Sciences)*, 4, 73-77. [in Ukrainian].

Mykola Ilchuk, Doctor of Economic Sciences, Professor, Corresponding Member of The National Academy of Sciences of Ukraine, Head of the Department of Entrepreneurship and Stock Exchange Activity, National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine, Ukraine
Ivan Svynous, Doctor of Economic Sciences, Professor, Department of Accounting and Taxation, Bila Tserkva National Agrarian University, Ukraine

ORGANIZATIONAL PRINCIPLES OF IMPLEMENTATION OF INNOVATIVE ACTIVITIES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Abstract

Introduction. The orientation of agricultural enterprises to an innovative type of development under modern economic conditions is the main prerequisite for the effective activity of the agrarian sector of the economy. Only on the basis of optimal use of resource potential, updating of equipment and technologies, expansion of sales markets, there is an opportunity to ensure the competitiveness of agricultural commodity producers of various forms of management.

Goal. The purpose of the research was to develop tools for managing the innovative activity of the agrarian sector by using a system-adaptive approach.

Method (methodology). In the research process, general scientific and special scientific methods were used: theoretical generalization, dialectical, induction and deduction, analysis, synthesis, grouping, abstraction, statistical methods, comparative analysis.

The results. An innovative option for the development of the functioning of agricultural enterprises in this case involves the emergence of a qualitatively new technological level of production. As a result, the proposed model of innovation infrastructure can become an effective mechanism of implementation activity, which unites into a single system the intellectual resources of scientific, educational and implementation spheres of all levels, aimed at bringing scientific developments to specific consumers and providing assistance in the transfer of innovations and their commerce.

Keywords: organization; innovation; innovative activity; agricultural enterprise; competitiveness.

Cite as: Ilchuk, M., and Svynous, I. (2023). Organizational principles of implementation of innovative activities of agricultural enterprises. *Economic analysis*, 33 (4), 66-73. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.04.066>